

ΟΜΙΛΙΑ.

META TO KATA

ΛΟΥΚΑΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤ'. ΚΥΡΙΑΚΗΣ.

Μεγάλη ἀληθῶς καὶ πολλὰ ὡφέλιμος τῆς ταπεινοφροσύνης ἡ ἀρετή! Ἐὰν μὲν στοχασθῆς πόσην ὡφέλειαν ἔχει ὁ ταπεινὸς εἰς τοῦτον τὸν πρόσκαυρον κόσμον, θαυμάζεις καὶ ἀπορεῖς ὁ ὑπερήφανος ζῆτεī ἐπαινεῖ καὶ πρωτεῖα, θέλει τιμὰς καὶ προσκυνή-

ματα; παρατηρεῖ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας, ζυγοστατεῖ πάντα λόγον, καὶ ἔξετάζει τὴν ἀξίαν παντὸς προσώπου· ὅθεν, ὅπου οὐχ εὑρίσκει τὰ ὑπὸ τῆς ὑπερηφανείας αὗτοῦ ζητούμενα καὶ τὰ κολακεύοντα τὴν ὑπερήφανον αὗτοῦ γνώ-

μην, δυσαρεστεῖται καὶ ἀγανακτεῖ, πολλάκις δὲ καὶ περιφρονῶν καὶ ὑβρίζων φεύγει ἐκεῖθεν. Πόσαι κολακεῖαι, πόσαι δεήσεις, πόσα προσκυνήματα ἀναγκαῖα εἰσιν, ἵνα μικρᾶς τινος εὐεργεσίας αὐτοῦ ἀπολαύσῃς; ἐδὴ δὲ αὐτὸς χρείαν ἔχῃ εὐεργεσίας, ἐπειδὴ διὰ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτοῦ οὐ καταδέχεται ὑποκλῖναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ προσκυνῆσαι τὸν δυνάμενον εὐεργετῆσαι αὐτόν, διὰ τοῦτο μένει ἐστερημένος τῆς εὐεργεσίας· διὰ ταῦτα οὖν ὁ ὑπερηφανος γίνεται δυσάρεστος, δυσπρόσιτος, μισητός, φευκτὸς καὶ ἄχρηστος· ὁ ταπεινὸς ἀνθρώπος, ἐπειδὴ οὐδὲ τιμὰς ζητεῖ, οὐδὲ προσκυνῆσεις, οὐδὲ ἔπαινα, οὐδὲ πρωτεΐα θέλει, οὐδὲ τόπους παρατηρεῖ, οὐδὲ λόγια, οὐδὲ πρόσωπα, ἀναπτάεται εἰς πάντα τόπον, ἀρέσκεται εἰς πάσαν συναναστροφήν, καὶ ὑποφέρει ἀνδρείως καὶ τὸ μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ καὶ ἀξίαν· γίνεται χρήσιμος χωρὶς κολακεῖας καὶ ἐπαίγων, εὐεργετεῖ ὅσον δύναται χωρὶς πολλῶν δεήσεων καὶ προσκυνημάτων· ὅταν δὲ αὐτὸς χρείαν ἔχῃ τινὸς πράγματος, εὔκολα τούτου ἀπολαμβάνει, ἐπειδὴ εὔκολα διὰ τὴν ταπεινωσιν τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸν χαθέγα καὶ παρακαλεῖ, καὶ ἐὰν ἡ ἀγάγκη τοῦτο ζητῇ, προσκυνεῖ καὶ ἔως ἐδάφους τῆς γῆς· διθεν πάντοτε καὶ ἡσυχός ἐστι, καὶ πρᾶος, καὶ εὐπρόσιτος, καὶ φίλος, καὶ ὑπὸ πάντων ἀγαπώμενος· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὑπερηφανοὶ μισοῦσι μὲν τοὺς ὑπερηφάνους, ἀγαπῶσι δὲ τοὺς ταπεινόφρονας. Ἐκ τούτου ὁ ταπεινὸς εὔκολα ἀπολαμβάνει τὰς περιποίησεις καὶ χάριτας καὶ εὐεργεσίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν δὲ συλλογισθῆς τὴν ψυχικὴν τοῦ ταπεινοῦ ὥφελειαν, εὑρίσκεις εἰς αὐτὸν τόσα χαρίσματα, καὶ τόσα θεῖα δῶρα, ὡςε ἐκστατικὸς μένει ὁ νοῦς σου. Ὁ θυμός ἐξινοῖς τῆς ὑπερηφανείας· αὐτός σε κυριεύει, ἢ διότι νομίζεις ὅτι κατεφρονήθης, ἢ διότι στοχάζεσαι ὅτι οὐχ ὑπηρετήθης καθώς σοι πρέπει· διὰ τοῦτο οἱ ὑπερηφανοὶ εἰσὶ θυμώδεις καὶ ὁργίλοι· ταπεινὸς δὲ ἀνθρωπος οὐδέποτε ἐφάνη δοῦλος τοῦ θυμοῦ, ἢ τῆς ὁργῆς ὑπηρέτης· ὅστις ἐστὶ ταπεινός, ἐκεῖνός ἐστι καὶ πρᾶος τῇ καρδίᾳ· ἔχει λοιπὸν ὁ ταπεινὸς τοὺς δύο χαρακτῆρας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣγουν τὴν πραότητα καὶ τὴν ταπεινωσιν· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ^{Ματ. 11,} » εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι πρᾶος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ». Μακάριος λοιπὸν ἐκεῖ νος ὁ ἀνθρωπος, ὅστις ἐκτήσατο τὸν ἀτίμητον τῆς ταπεινοφροσύνης θησαυρὸν· αὐτὸς μὲν ἐστιν εἰκὼν ζῶσα καὶ ὄμοιώματα ἔμψυχον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ μεῖς δέ, ἐνατενίζοντες εἰς αὐτόν, βλέπομεν ἐν αὐτῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τοὺς ἀγίους χαρακτῆρας· κερδαίνει δὲ ὁ ταπεινὸς κέρδος πολὺ καὶ μέγα· τὴν ἀνάπτασιν κερδαίνει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπτασιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν»· Ὁποίαν δὲ ἀνάπτασιν νοήσῃς, εἴτε τὴν πρόσκαιρον καὶ φθαρτήν, εἴτε τὴν αἰώνιον καὶ ἀφθαρτον, ὅρθον ἐστι τὸ νόημά σου, διότι ὁ ταπεινὸς ἀνθρωπος καὶ τῶν δύο ἀπολαμβάνει ἀναπτάσεων. Τοῦ ὑπερηφάνους καὶ καρδία εἰς τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν οὐδέποτε ἔχει ἀνάπτασιν· ἐπειδὴ οὐδέποτε δύναται γὰρ ἀπολαύσῃ· ὅσα ἡ ὑπερηφάνεια

αὐτοῦ φαντάζεται· τοῦ ταπεινοῦ ἡ καρδία εἰς ταύτην τὴν ζωὴν ἔχει πᾶσαν ἡσυχίαν καὶ ἀνεσιν, ἐπειδὴ πολλὰ εὔκολα εὑρίσκει ὅσα ἡ ταπεινωσις αὐτοῦ ζητεῖ. 'Ο ὑπερήφανος εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν οὐκ ἔχει ἀνεσιν, ἀλλ' οὐδὲ σωτηρίαν, ἐπειδὴ ὁ θεὸς αὐτῷ ἀντιτάσσεται· ὁ ταπεινὸς ἔκει εὑρίσκει τὴν τελείαν ἀνεσιν καὶ σωτηρίαν, ἐπειδὴ ἔχει τοῦ θεοῦ τὴν χάριν. «Κύριος » ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ » δίδωσι χάριν». 'Ακούσατε καὶ ἄλλο χάρισμα τοῦ ταπεινοῦ, ἵνα ἔτι μᾶλλον θαυμάσητε.

^{παρεπ.} ^{3, 34.} 'Ο οὐρανός ἐστιν ὁ θεόνος τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀκαταπαύστως δοξολογεῖ αὐτὸν πᾶσα ἡ ἐπουράνιος στρατιὰ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων· μετὰ δὲ τὸν οὐρανόν, θρόνον ἔχει τὴν καρδίαν τοῦ ταπεινοῦ καὶ κατοικητήριον, ἐν ᾧ ἀναπαύεται. 'Ιδοὺ πῶς περὶ τούτου ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τοῦ προφήτου 'Ησαίου· «'Ο οὐρανός μοι, εἶπε, θρόνος καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποτὸν οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; καὶ ποτὸς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; πάντα γὰρ ταῦτα ἐποίησεν ἡ χείρ μου, καὶ ἔστιν ἐμὰ πάντα ταῦτα, λέγει Κύριος». "Ανθρώποι, λέγει, ἐγὼ ἔχω θρόνον τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ γῆ ἔστιν ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ἡ χείρ μου ἐποίησε τὰ πάντα, ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν μου εἰσὶ πάντα τὰ ὄρατα καὶ ἀόρατα· ποτὸν οἶκον δύνασθε οἰκοδομῆσαι ἀξιον δὶ ἐμέ; ποτὸς, νομίζετε ὑμεῖς, ὅτι ἔστι τόπος, εἰς ὃν ἐγὼ κατοικῶ καὶ ἀναπαύομαι; εἰς ποτὸν ἄλλον τόπον ἐπιβιλέπω ἐγώ, ἡ ποτὸς ἄλλος τόπος ἔστιν ἀξιος τῆς καταπαύσεώς μου εἰμὴ ἡ καρ-

δία τοῦ ταπεινοῦ, ὅστις ἐστὶν ἡσυχος, καὶ πρᾶπος, καὶ τρέμει τοὺς λόγους μου; «Καὶ ἐπὶ τίνα ἐπιβιλέψω, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;»

'Απέδειξε δὲ ὁ θεὸς ἐμπράκτως τὰ λόγια ταῦτα, «"Οτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ ^{Γαλ. 4,} χρόνου». "Οτε διὰ τὴν ἀμετρούντος αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν εὐδόκησεν ὁ θεὸς ἔξαποστεῖλαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα λάβῃ φύσιν ἀνθρωπίνην διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, τότε εἰς οὐδένα ἄλλον ἐπέβλεψεν εἰμὴ εἰς τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ τρέμοντα· εἰς τὴν ἀγίαν παρθένον Μαρίαν ἐπέβλεψε, καὶ αὐτὴν ἐδιώρισεν, ἵνα δανείσῃ σάρκα εἰς τὸν ἀστρον υἱὸν αὐτοῦ καὶ λόγον· αὐτὴν ἐδιώρισε θρόνον αὐτοῦ καὶ κατοικητήριον· αὐτὴ ἐγένετο τόπος τῆς καταπαύσεως αὐτοῦ, αὐτὴ οἶκος τῆς θείας αὐτοῦ δόξης· ἐπ' αὐτὴν δὲ ἐπέβλεψεν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἕντας ταπεινή, καὶ ἐπομένως αὐτὴ μόνη ἡ ἀξια τῆς τοσαύτης ὑψώσεως. Βλέπε δὲ τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς! ὁ μὲν θεῖος ἀγγελος ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὴν, ὅτι ἔστεται μήτηρ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, τοῦ ἀγίου τῶν ἀγίων, τοῦ δημιουργοῦ τῆς κτίσεως, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. «Διό, εἶπε ^{Αουγ. 1,} πρὸς αὐτήν, καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σου ἀγίον, καληθήσεται υἱὸς θεοῦ». αὐτὴ δέ, μηδόλως λογιζομένη τὸ ὑψος, εἰς τὸ ὅποιον ἀνεβίβαζεν αὐτὴν τὸ μητρικὸν ἀξιωμα, ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν ἀγγελον, λέγουσα, 'Ἐγώ εἰμι δούλη τοῦ θεοῦ· «'Ιδού, ἡ δούλη ^{αὐτ. 38.} Κυρίου· γένοιτο μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου». 'Η μακαρία 'Ελισάβετ φωνῇ μεγάλῃ ἔχαι-

ρέτιζε καὶ εὐλόγει αὐτήν, καὶ ἐμακάριζεν
 αὐτ. 43. ὡς μητέρα τοῦ θεοῦ, Βιῶσα, « Καὶ πόθεν
 γοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου
 » μου πρός με ; αὐτὴ δέ, μεγαλύνουσα
 τὸν θεόν, καὶ ἀγαλλομένη τῷ πνεύματι,
 ἀπεκρίνατο πρὸς τὴν Ἐλισάβετ, ὅτι αὐ-
 τὴν ἡξίωσεν ὁ θεός, ταύτης τῆς ὑπερβαλ-
 λούσης χάριτος, ἐπειδὴ ἐπέβλεψεν εἰς τὴν
 αὐτ. 48. ταπείνωσιν αὐτῆς. « Ὄτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ
 » τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ ». Ὡ-
 τοῦ θαύματος ! ὅπου βάθος ταπεινώσεως
 ἀμετρος, ἐκεῖ ἀνάδασις ὑπερυψώσεως ἀνε-
 αὐτ. 18. 14. ξιγνίαστος. « Ὄτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν,
 » ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτόν,
 » ὑψωθήσεται ».

Ἄλλὰ διὰ τί ἡ ταπείνωσίς ἐστι τόσον
 προτεριμημένη ; διὰ τί αὐτὴ ἀγαθίζει
 τὸν ἀνθρωπὸν εἰς τὰ ὄψη τῆς θείας δόξης
 καὶ λαμπρότητος ; πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ ὁ
 θεός ἐστι δέκαος αὐτός, πλάσας τὸν ἀν-
 θρωπὸν λογικόν, κατὰ δίκαιον λόγον θέλει
 ἵνα αὐτὸς μετέρχηται τὸ λογικὸν αὐτοῦ
 χάρισμα εἰς διάκοιν τῶν πραγμάτων,
 καὶ μηδὲν πράττῃ, μηδὲ λέγῃ, ὡς ἄλογος
 καὶ ἀδιάκριτος θέλει, ἐνὶ λόγῳ, ἵνα πᾶς
 αὐτ. 10. 18. ἀνθρωπὸς ὑπάρχῃ φρόνιμος ; διὰ τοῦτο καὶ
 παρήγγειλε τὸ « Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι, ὡς
 » οἱ ὄφεις ». Ἐὰν δὲ περιερευνήσῃς τὰ
 πράγματα, ὡς πρέπει, βλέπεις φανερά, ὅτι ὁ
 μὲν ὑπερήφανός ἐστι μωρός, ὁ δὲ ταπεινός
 ἐστι φρόνιμος. Πάντα τὰ ἀγαθά, διὰ δύσα
 ταπεινοφρονεῖ, μερίζονται εἰς τέσσαρα εἰδῆ.
 εἰς ἀγαθὰ φυσικά, ὅποιά εἰσιν ἡ εὐφυΐα, ἡ
 ὥραιότης, ἡ ἀνδρεία καὶ τὰ ὅμοια· εἰς ἀγα-
 θὰ κτητά, ὅποιά εἰσιν ἡ ἐπιστήμη, ἡ σοφία,

ἡ τέχνη καὶ τὰ ὅμοια· εἰς ἀγαθὰ τυχηρὰ
 λεγόμενα, ὅποιά εἰσιν ὁ πλοῦτος, ἡ δόξα,
 τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ ὅμοια· καὶ εἰς ἀγαθὰ
 προαιρετικά, ὅποιά εἰσιν ἡ ἀγάπη, ἡ ὑπο-
 μονή, ἡ ὑπακοή καὶ αἱ λοιπαὶ προαιρετικαὶ
 ἀρεταί. Διὰ τὰ τοιαῦτα πράγματα πᾶς
 ἀνθρωπὸς ἢ ὑπερηφανεύεται ἢ ταπεινοῦται.
 Βλέπε δὲ πῶς ὁ μὲν ὑπερηφανεύμενός ἐστι
 μωρός, ὁ δὲ ταπεινούμενός ἐστι φρόνιμος.

Ἐάν τις πλούσιος καὶ ἐνδιόξος ἀνθρωπὸς
 ἐνεχείριζεν εἰς ἄλλον τινὰ πρὸς καιρὸν
 μέρος τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, ἐκεῖνος δέ, ὁ
 παραλαβὼν αὐτά, ἀμνημονήσας παντελῶς,
 ὅτι τὰ παραδοθέντα αὐτῷ εἰσι ξένα πράγ-
 ματα, ἐλογίζετο αὐτὰ ἴδια, καὶ περιερχό-
 μενος ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τὰ ξένα
 πράγματα, ὃσπερ ἀν εἰ ήσαν ἴδια αὐτοῦ
 κτήματα, πρὸς τούτους δὲ ἀντὶ τοῦ οἰκονο-
 μενοῦ αὐτὰ κατέφθειρε πρὸς μόνην ἴδιαν
 χρῆσιν, τότε τί ἐνόμιζες τὸν τοιοῦτον ἀν-
 θρωπὸν, φρόνιμον ἢ μωρόν ; ἀναμφίβολόν
 ἐστιν, ὅτι ἐνόμιζες αὐτὸν μωρότατον, καὶ
 ἐγέλας ἐπὶ τῇ μωρίᾳ αὐτοῦ καὶ ἀφροσύνῃ.
 Ἐάν δὲ ὁ παραλαβὼν τὰ ξένα ἀγαθὰ ἐλο-
 γίζετο αὐτὰ πάντοτε ξένα καὶ οὐχὶ ἴδια,
 ἐκήρυξτε δὲ πανταχοῦ, ὅτι δύσα ἀγαθὰ
 ἔχω οὐκ εἰσὶν ἐμά, ἀλλὰ ξένα, τοῦ δεῖνός
 εἰσιν, δστις ἐνεχείρισέ μοι αὐτὰ πρὸς καιρόν,
 καὶ ὥκονόμει δὲ αὐτὰ κατὰ τὴν παραγγε-
 λίαν τοῦ παραδόντος αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας
 αὐτοῦ, τὸν τοιοῦτον ἀνθρωπὸν φρόνιμον
 ἔλεγες ἢ μωρόν ; βέβαια ἐνόμιζες αὐτὸν
 φρόνιμον, καὶ ἐθαύμαζες αὐτὸν ἐπὶ τῇ
 φρονήσει καὶ συνέσει αὐτοῦ. Ὁ πρῶτος
 οὖν τούτων τῶν δύο ἀνθρώπων ἐστὶν ὁ
 ὑπερηφανός, ὁ δὲ δεύτερός ἐστιν ὁ ταπεινός.

θεότι πάντα τὰ ἀγαθά, καὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ κτητὰ καὶ τὰ τυχητά, τοῦ θεοῦ εἰσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ δὶ αὐτοῦ δίδονται τοῖς ^{φω. 11.} ἀνθρώποις. « Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δὶ αὐτοῦ ^{36.} » καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα». αὐτά εἰσι τὰ ^{Ματ. 25.} τάλαντα, καὶ αὐτὸς διανέμει αὐτὰ κατὰ ^{15.} τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵνα, πρὸς καιρὸν καλῶς αὐτὰ οἰκονομήσαντες, λάβωμεν τὸν διὰ τὴν καλὴν οἰκονομίαν ἄφθαρτον στέφανον· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀγαθὰ τῆς προαιρέσεως, ἥγουν τῆς ἀρετῆς τὰ κατορθώματα, τοῦ θεοῦ εἰσιν, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτοῦ οὐ δυνά-^{ἰωά.} ^{5.} μεθα ποιῆσαι οὐδέν, καὶ ἐπειδὴ « Ὁ θεός ^{Φωτ. 2.} » ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν ^{13.} » καὶ τὸ ἐνεργεῖν».

Ποῖον οὖν λέγεις φρόνιμον τὸν Ἰακώβον, δστις, δταν προσέφερε τὰ δῶρα πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἡσαῦ, ταπεινοφρόνως ὠμολόγησε τὴν ἀλήθειαν, εἰπὼν, δτ! ὁ θεός, ἐλεήσας αὐτόν, ἔδωκεν αὐτῷ πάντα, ὅσα ἔ-^{Τεν. 33.} ^{11.} ^{χει.} « Λάβε τὰς εὐλογίας μου, εἶπεν, ἀς ήνεγκά ^{μ. 14,} ^{13, 14.} » σοι. δτι ἡλέησέ με ὁ θεός, καὶ ἐστι μοι ^{» πάντα. »} ἡ τὸν Ναβουχοδονόσορ, δστις, μετὰ ἔξαιστου ὑπερηφανείας ὑπερψύπνη τὴν ἔξουσίαν αὗτοῦ, ἐφοβέριζε τὸν ἀγίους τρεῖς ^{Ααν. 3.} παιδας, λέγων, « Καὶ τίς ἐστι θεός, δς ^{15.} » ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρός μου; » Τίνα λέγεις φρόνιμον, τὸν Παῦλον, δσις ἐκήρυτ-^{τεν,} δτι ὃυχὶ αὐτός, ἀλλ’ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ κατωρθωσε πάσας τὰς ἀρετάς, δσας εἰχεν, ^{1. Κεφ. 15.} « Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ’ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ^{10.} » ἐμοὶ», ἡ τὸν Φαρισαῖον, δστις ἐκόμπαζε, λέγων, δτι αὐτὸς ἐτέλεσε τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ^{Ἄλικ. 18.} τὰ ἕργα. « Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ^{12.} » ἀποδεκατῶ πάντα, δσα κτῶμαι »; « Ο ὑπερήφανος οὖν, καταφρονῶν τῆς διακρί-

σεως τὸ χάρισμα, γίνεται μωρός, ὁ δὲ τα- πεινός, μετερχόμενος τὴν ὑπὸ θεοῦ δοθεῖ- σαν αὐτῷ λογικὴν δύναμιν, γίνεται φρόνι- μος· διὰ τοῦτο τὴν μὲν παράλογον μωρίαν τῶν ὑπερηφάνων ἀποστρεφόμενος ὁ θεός, ἀντιτάσσεται αὐτοῖς, τὴν δὲ εὔλογον φρό- νησιν τῶν ταπεινῶν προσδεχόμενος, δίδω- σιν εἰς αὐτοὺς χάριν.

Δεύτερον δὲ προτιμᾶται ἡ ταπείνωσις, ἐπειδὴ ὁ θεός ἐστι προνοητής. Ἡ ταπείνω- σις κατακρατεῖ καὶ συνέχει πάντα τὰ λο- γικὰ καὶ αὐτοπροσίρεται κτίσματα εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ θεοῦ· δταν δὲ αὐτὴ λείψῃ, εὐθὺς εἰσέρχεται ἀντ’ αὐτῆς ἡ ἀνυποταξία καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποστασία. Ἐν δσῳ ὁ ἑωσφόρος ^{λίγην} ταπεινός, ἔμενεν εἰς τὴν ὑπακοήν καὶ εὐλάβειαν τοῦ θεοῦ, δταν δὲ ἔφυγεν ἡ ταπείνωσις ἀπὸ τοῦ νοὸς αὐτοῦ, εὐθὺς ἀποστατήσας ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς τοῦ θεοῦ, ἐγένετο ἀντάρτης, εὐθὺς εἶπεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· « Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀγαθήσο- ^{μ. 14,} ^{13, 14.} » μαι, ἐπάνω τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ » θήσω τὸν θρόνον μου. Ἀναβήσομαι ἐπάνω » τῶν νεφῶν, ἐσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ ». ἐσυρε δὲ εἰς τὴν ἀποσασίαν καὶ ἀνταρσίαν τὸ τρίτον μέρος τῶν ἀγγέλων, ὡς εἰδε τοῦτο εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀποκάλυψιν ὁ ἐπιει- θιος Ἰωάννης. » Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ, λέγει, ^{ἀπόκ. 12.} ^{4.} » σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρα- » νοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ». Ἐν δσῳ τὰ ταπεινὰ ἐφρόνουν Οἱ πρωτό- πλαστοι, ἔμενον εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐτόλμησαν παραβῆναι τὴν ἐντο- λὴν αὐτοῦ· δτε δὲ ἀκούσαντες τὸ » Ἐσεσθε ^{Γεν. 5.} » ὡς θεοί », ἐδίωξαν μὲν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν τὴν ταπείνωσιν, ἐδέχθησαν δὲ τῆς

ὑπερηφανείας τοὺς λογισμούς, τότε εὐθὺς ἔργυρην ἡ ὑπάκοη καὶ ἀντεισῆλθεν ἡ ἀγυποταξία, τότε ἀπλωσαν εὐθὺς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐγεύθησαν τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, καὶ κατέστησαν ἑαυτούς τε καὶ δόλον τὸ ἔξ αὐτῶν ἀνθρώπινον γένος πανθήνους καὶ δυσυχεῖς.

Τρίτον δὲ προτιμᾶται ἡ ταπείνωσις, ἐπειδὴ ὁ θεός ἐστι φιλάνθρωπος. Ὁ θεός, καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, θέλει, ἵνα πάντες οἱ ἀνθρώποι σωθῶσιν· οὐδεὶς δὲ σωθῆναι δύναται χωρὶς τῆς μετανοίας, ἐπειδὴ πάντες ἐσμὲν ἀμαρτωλοί, καθότι « ἔγκειται ἡ διάνοια ἡμῶν » ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος » ἡμῶν· οὐδεὶς δύναται μετανοῆσαι χωρὶς τῆς ταπεινώσεως· ἐὰν μὴ γνωρίσωμεν τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν τὸ βάρος, καὶ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν τὴν αἰσχρότητα, οὐ δυνάμεθα μετανοῆσαι· ὅταν δὲ ταῦτα γνωρίσωμεν, ὡς πρέπει, τότε φέύγει εὐθὺς ἡ δαιμονικὴ ὑπερηφάνεια, καὶ ἔρχεται ἡ ἀγία ταπείνωσις, ἥτις φέρει κατάγυεν εἰς τὴν καρδίαν, δάκρυα εἰς τοὺς ὄφθαλμούς, ἀπόφασιν διορθώσεως εἰς τὴν ψυχήν, τὸ « Ἐλέησόν με, ὁ θεός », εἰς τὸ στόμα· ταῦτα δὲ βλέπων ὁ πολυεύσπλαγχνος, συγχωρεῖ πάσας τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν·

Ψαλ. 50, « Θυσίᾳ τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, τὸ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεός οὐκ ἔξουδενώσει ».

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ ταπείνωσις ἐστι τόσον ἀναγκαῖα, διὰ τοῦτο προτετιμημένη καὶ ὑπερεξηρημένη τῶν ἀλλων ἀρετῶν, διὰ τοῦτο ὑπερψῦσσι τὸν ἀνθρωπὸν εἰς τὰ ὄψη τῆς θείας δόξης καὶ μακαριότητος, διότι θέλει ἡμᾶς ὁ θεός φρονίμους καὶ οὐχὶ μωρούς,

θέλει ἡμᾶς ὑπηκόους τῶν θείων αὐτοῦ προσταγμάτων καὶ οὐχὶ ἀποστάτας τῆς παντοδυνάμου αὐτοῦ ἔξουσίας, θέλει ἡμᾶς δεδικαιωμένους διὰ τῆς μετανοίας καὶ οὐχὶ κατακεκριμένους διὰ τὰς ἀμαρτίας· ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ πρόνοια, καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ θεοῦ χαρίζει τοσαῦτα πολλὰ καὶ μεγάλα προνόμια εἰς τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἀρετήν.

Ταπείνωσις λοιπὸν ἀρετὴ μεγάλη, ἀρετὴ δεδοξασμένη, ἀρετὴ σωτηριώδης· ταπείνωσις σύνδεσμος τῆς μεταξὺ ἀλλήλων ἀγάπης, φωτισμὸς τοῦ νοός μου, ὁδηγία τῆς ψυχῆς μου, βάλσαμον τῶν ἀμαρτιῶν μου, ὁδὸς τῆς σωτηρίας μου, κλίμαξ, ἀνάγουσά με εἰς τὸ ὄψος τῆς δόξης καὶ εἰς τὰ ἐπουράνια τοῦ θεοῦ σκηνώματα· πῶς ἀρα δυνάμεθα ἡμεῖς γενέσθαι ἀξιον κατοικητήριον σου;

« Οταν οἱ μεταλλουργοὶ σκαλίζωσι μόνην τὴν ἀνω ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, τότε χωματερίσκουσι καὶ κονιορτόν· ὅταν δέ, σκάπτοντες, φθάσωσιν εἰς τῆς γῆς τὸ βάθος, τότε συναντῶσι τὸ καθαρὸν χρυσίον· ἐν ὃσῳ ἡμεῖς βλέπομεν τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων, ὅλην ὑπερηφανείας εὑρίσκομεν καὶ ἐπάρσεως· ὅταν δὲ ἐμβάψωμεν τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς τὸ βάθος τῆς καταστάσεως αὐτῶν, τότε ἔξαγομεν τῆς ταπεινώσεως τὸν θησαυρόν, τότε ἀγρεύομεν τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἀρετήν, καθὼς οἱ κολυμβηταὶ οἱ καταβαίνοντες εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἀλιεύουσι τοὺς μαργαρίτας. » Ανθρωπε, τί σε φυσᾷ καὶ ἐπαίρει; ἡ εὐφυΐα τοῦ νοός σου; τὸ κάλλος τοῦ προσώπου σου; ἡ ἀνδρεία τοῦ σώματός σου; μὴ

βλέπης μόνον τὰ ἔξω, μὴ βλέπης μόνην τὴν τούτων ἐπιφάνειαν· εἰὰν ταῦτα μόνα βλέπης, ὑπερηφανεύεσαι· βλέπε τὰ ἔσω, προσήλωσον τὸν νοῦν σου εἰς τὸ βάθος καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τούτων κατάστασιν· τότε βλέπεις, ὅτι αὐτά εἰσι φύσει μεταβλητὰ ἀπὸ μιᾶς ὥρας εἰς ἄλλην· τότε βλέπεις, ὅτι αὔριον ἔξαφανίζει αὐτὰ ὁ θάνατος, καὶ μεταβάλλει εἰς σκωλήκων βρῶμα καὶ δυσωδίαν· τότε δέ, γνωρίζων τὸ εἶναι σου καὶ τὴν εὐτέλειάν σου, καταπίέζεις τὰ φυσήματά σου διὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς φύσεως, καὶ ταπεινοῖς τὴν καρδίαν σου. Τί σε φυσᾶ; ἡ σοφία σου καὶ ἡ ἐπιστήμη σου; μὴ βλέπης τὰ ἔξω, ἀλλὰ συλλογίζου τὰ ἔσω, μὴ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ τὸ βάθος· ἐὰν στοχασθῆς τὰ ἔσω καὶ τὸ βάθος, βλέπεις ἀμάθειαν καὶ οὐχὶ σοφίαν, σκότος καὶ οὐχὶ ἐπιστήμην· βλέπεις, ὅτι ὅσα καὶ αὐτοὶ οἱ νομιζόμενοι σοφοὶ γινώσκουσιν, ὡς πρὸς ἐκεῖνα, ὅσα ἀγνοοῦσι, λόγον ἔχουσιν δν αἱ μυριάδες τῶν μυριάδων πρὸς τὸ ἔν, ὡς μία ράνις ὅδατος πρὸς δλην τὴν θάλασσαν· δλίγα εἰσὶ τὰ γνωσά, καὶ τὰ πλείονα τούτων ἐπὶ ὑποθέσει σηριζόμενα· συστήματα ὑπὸ τινων οἰκοδομούμενα, καὶ ὑπὸ πολλῶν καταργούμενα· βλέπεις, ὅτι οὐ δύνασαι κατανοῆσαι οὐδὲ ἐνὸς μύρμηχος τὴν φύσιν καὶ τὰ ἴδιά ματα· ὅθεν ταπεινοῖς τὴν ἐπαρσίν· διὰ τὰ κτητὰ ἀγαθά σου, καὶ συντρίbeis τοῦ νοός σου τὴν ὑπερηφάνειαν· Ἀνθρωπε, διὰ τί αἴρεις τὰς ὁρρύας, καὶ καυχᾶσαι, ὅτι ὑπερέχεις τοὺς ἄλλους; διὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ τυχηρά; διὰ τὸν πλοῦτόν σου; διὰ τὰ ἀξιώματά σου; διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀρχόντων;

Βλέπε βαθύτερα· αὔριον στρέψει ὁ τροχὸς τοῦ κόσμου, καὶ τὸν πλοῦτόν σου σκορπίζουσιν αἱ συμφοραί, τὰ δὲ ἀξιώματά σου ἔξευτελίζει ὁ ἔξουσιαστής, οἱ δὲ προστάταις σου μεταβάλλουσι γνώμην καὶ τύχην· αὔριον τέλος πάντων ἐρχεται ὁ θάνατος, καὶ ἄλλοι μὲν παραλαμβάνουσι τὸν πλοῦτόν σου, ἵσως ἐκεῖνοι, τοὺς ὅποιους μισεῖς καὶ ἀποστρέφεσαι, ὡς καπνὸς· δὲ ἔξουδενοῦνται τὰ ἀξιώματά σου, ἀπρακτοὶ δὲ διαμένουσιν οὐδὲ μόνον οἱ προστάται καὶ φίλοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς σου· ἐρχεται ὁ θάνατος, καὶ τότε, καὶ ἔχης τοῦ Κροίσου τὰ τάλαντα, καὶ ἔχης βασιλικὰ ἀξιώματα, καὶ ἔχης πᾶσαν τὴν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου, ἐν μόνον σάβανον μένει σοι, καὶ τρεῖς πήχεις γῆς διὰ τὸν τάφον σου· « Διότι πᾶσα ^{1. Περ.} _{1, 24.} » σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου· » ὡς ἄνθος χόρτου· ἔξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ » τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἔξελιπεν ». ἐὰν ταῦτα στοχάζησαι, καταβιδάζεις τὰ ὅμματά σου· κάτω εἰς τὴν γῆν, καὶ πληροῖς τὸν νοῦν σου ταπεινοφροσύνης.

« Ανθρωπε, διὰ τί· ὑπερηφανεύεσαι, καὶ κατακρίνεις τοὺς ἄλλους ὡς ἀμαρτωλοὺς καὶ ἀπηλπισμένους; διότε ἀπέχεις ἀπὸ τὰς κτητηριώδεις καὶ σαρκικὰς ἀμαρτίας; διότε νηστεύεις, καὶ προσεύχεσαι, καὶ ἐλεεῖς τοὺς πτωχούς; ἀλλὰ στρέψαι τὰ ὅμματά σου εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἀνθρωπον, ὅπου ἡ ἀρετὴ θεμελιοῦται· ἐὰν ἔξετάσῃς τὰ βάθη τῆς συνειδήσεώς σου, τότε βλέπεις τὰς ἀκαθαρσίας τοῦ νοός σου· τὸν βρόβιον τῆς καρδίας σου καὶ τοὺς μολυσμοὺς τῆς ψυχῆς σου· τότε βλέπεις πόσα λείπουσιν εἰς ἀκαπλήρωσιν τοῦ χριστιανικοῦ χρέους σου·

^{πρόμ. 2.} τότε βλέπεις, ὅτι πᾶσαν ὕραν καὶ πᾶσαν
^{21.} στιγμὴν ἀναβαίνει διὰ τῶν θυρίδων σου, σηγούν διὰ τῶν αἰσθήσεών σου, ὁ θάνατος εἰς τὴν ψυχὴν σου ἐὰν ἐρευνήσῃς ἀκριβῶς τὰς προσβολὰς τῆς ἀμαρτίας, τοὺς συνδυασμούς, τὰς πάλας, τὰς συγκαταθέσεις εἰς τὴν ἀνομίαν καὶ τὰς ἀκαθάρτους ἐπιθυμίας τῆς καρδίας σου, τότε βλέπεις σεαυτὸν βεβισμένον εἰς τὸ πλήθος τῶν ἀνομιῶν σου· ἀντὶ νὰ μεγαλοφόρημονῆς ὡς ὁ Φαρισαῖος, τύπτεις τὸ στῆθος ὡς ὁ τελώνης, καὶ ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ μετανοίᾳ κραυγάζεις, «Ο Θεός, ιλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ».

Τότε οὖν γινόμεθα ταπεινόφρονες, ὅταν

^{Λουκ. 11.} στοχαζόμεθα τὰ πράγματα, ὡς πρέπει· ὅταν συλλογίζόμεθα συχνῶς τὴν ὕραν τοῦ θανάτου, καὶ εἰς τί καταντῶμεν μετὰ θάνατον· ὅταν διακρίνωμεν, ὅτι εἴτε καὶ ἄντοι εἶχωμεν οὐκ ἔστιν ἡμέτερον, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ· ὅταν μνημονεύωμεν, ὅτι χωρὶς τῆς ταπεινοφροσύνης οὐδεὶς δύναται σωθῆναι· ὅταν, τέλος πάντων, ἔχωμεν ἐμπροσθεν μὲν τῶν ὁφθαλμῶν ἡμῶν τοῦ τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου τὸ παράδειγμα, ἐνδον δὲ εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς καρδίας ἡμῶν ταῦτα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τὰ θεῖα λόγια· «Πᾶς ὁ ^{11.} νῦψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν νῦψωθήσεται».